

Sygn. akt I ACa 865/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter
Sędziowie	:	SA Jadwiga Chojnowska SA Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Sylwia Radek-Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2019 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. S.**

przeciwko (...) **Spółka Akcyjna z siedzibą w L.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 21 września 2018 r. sygn. akt I C 102/18

I. zmienia zaskarżony wyrok:

- a) **w punkcie I o tyle, że zasądza od pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L. na rzecz powoda M. S. kwotę 16.856,45 (szesnaście tysięcy osiemset pięćdziesiąt sześć 45/100) zł i oddala powództwo w pozostałym zakresie;**
- b) **w punkcie III w ten sposób, że odstępuje od obciążania powoda kosztami sądowymi nieuiszczonymi w sprawie;**
- c) **w punkcie IV w ten sposób, że go uchyla;**
- d) **w punkcie V w ten sposób, że zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 5.506,14 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

II. oddala w pozostałej części apelację pozwanej oraz apelację powoda w całości;

III. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 7.353 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

(...)

UZASADNIENIE

Powód M. S., po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa domagał się zasądzenia od (...) S.A. w L. na swoją rzecz kwoty 200.000 zł z tytułu bezumownego korzystania przez pozwanego z nieruchomości o nr geodezyjnym (...)w S., gm. S., dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych księga wieczysta nr (...), za okres od 18 lutego 2005r. do 10 lutego 2015r., tj. za 10 lat wstecz, od daty złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej oznaczonej przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, II Wydział Cywilny sygn. II Co 27/15, wraz z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwanej wniosku o zawezwanie do próby ugodowej z dnia 16.02.2015r. do dnia 31.12.2015r. i odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 01.01.2016r. do dnia zapłaty. Ponadto, wnosił o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko powołał się na treść przepisów art. 224 i 225 k.c. w zw. z art. 118 k.c., wskazał że od 1996r. jest właścicielem nieruchomości, na której posadowione są urządzenia do przesyłania energii elektrycznej w postaci linii WN 110 kV relacji B. – M., przebiegającej przez działkę na odcinku 247,6 m oraz jeden słup energetyczny o wymiarach podstawy 5,5 x 5,5 m. Pozwany, ani jego poprzednicy prawni, aż do czasu ustanowienia treścią postanowienia Sądu z dnia 11.02.2015r., sygn. II Ca 84/15, służebności przesyłu nie dysponowali tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości, nie uiszczali we wskazanym pozwem okresie jakichkolwiek należności. Istnienie pasa eksploatacyjnego bezpośrednio ingeruje w uprawnienia właścicielskie. Wysokość wynagrodzenia winna, w jego ocenie, odpowiadać stawkom dzierżawnym gruntu zajętego przez urządzenia energoelektryczne obowiązującymi w lokalizacji położenia nieruchomości. Postępowanie w przedmiocie zawezwania do pozwanego do próby ugodowej, zainicjowane przed Sądem Rejonowym Lublin – Zachód w Lublinie przez powoda, nie przyniosło pożądanego rezultatu. Powód konsekwentnie też wnosił, aby dla ustalenia wynagrodzenia Sąd przyjął powierzchnię 9.693 m².

Pozwany (...) S.A. w L. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 21 września 2018 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku: zasądził od pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L. na rzecz powoda M. S. kwotę 115.097,61 złotych wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym liczonymi od dnia 28 lutego 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty (punkt I.), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (punkt II.), nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Białymstoku) kwotę 1.490,48 złotych tytułem brakujących wydatków w części obciążającej powoda oraz kwotę 200,00 złotych tytułem brakującej opłaty od pozwu w części obciążającej powoda (punkt III.), nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Białymstoku) kwotę 2.101,15 złotych tytułem brakujących wydatków w części obciążającej pozwaną oraz kwotę 5.800,00 złotych tytułem brakującej opłaty od pozwu w części obciążającej pozwaną (punkt IV.) oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1.519,14 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt V.).

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy wynikało, że M. S. jest właścicielem nieruchomości o pow. 2,8050 ha (w tym użytki rolne 2,7263 ha oraz las 0,0787 ha), o nr geodezyjnym (...) w obrębie (...) gm. S., pow. (...), woj. (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych księga wieczysta nr (...).

Dla części terenu, na którym położona jest przedmiotowa nieruchomość, uchwałą nr(...) Rady Miejskiej w S. z dnia 24.04.2004r. uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przewidujący użytki rolne oraz tereny leśne. Zakładano, że w sąsiedztwie istniejącej już linii napowietrznej 110 kV, wzniesionej jeszcze w latach 80-tych XX

wieku, powstanie postulatyczna linia zabudowy dla obiektów kubaturowych przeznaczonych na stały pobyt ludzi w odległości 20m od osi linii. Na mocy decyzji (...) w B. z dnia 16.06.1984r., Nr (...) wydanej na wniosek (...) w B., ustalono miejsce i warunki realizacji oraz zatwierdzono pod względem urbanistycznym plan realizacyjny inwestycji przebiegu linii napowietrznej energetycznej 110 kV B. – M., przez tereny gmin S., Z., M., następnie udzielono pozwolenia na budowę tej linii, z jednoczesnym czasowym zajęciem terenu na wykonanie prac na zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości oraz art. 103 kpa. Działka nr (...) nie została objęta powyższymi rozstrzygnięciami; dopiero mocą decyzji Burmistrza S. z dnia 27.11.2009r., Nr (...). (...)- (...), ustalono dla niej warunki zabudowy. Urządzenia elektroenergetyczne przebiegające przez nieruchomość powoda stanowią własność (...) S.A. w L.. Pozwany użytkował je bez przeszkód, dokonywał wymaganych konserwacji, przeprowadzał przeglądy i naprawy, korzystając w tym czasie z nieruchomości powoda, o czym niejednokrotnie właściciel nie był informowany. Powód nie występował także o usunięcie linii energetycznej, powołując się na sprzeczność takiego zachowania z zasadami współżycia społecznego i obawą przed jego nieuwzględnieniem.

Z wniosku powoda, przed Sądem Rejonowym w Białymstoku, sygn. II Ns 544/12, pomiędzy stronami toczyło się postępowanie w przedmiocie ustanowienia odpłatnej służebności przesyłu. Postanowieniem z dnia 07.11.2014r. Sąd ustanowił służebność przesyłu na rzecz (...) S.A. w L., będącej właścicielem urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomości o nr geodezyjnym (...) położonej w S., będącej własnością M. S., dla której prowadzona jest w IV Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Białymstoku KW nr (...), zgodnie z projektem bieglego geodety K. M. z k. 192 akt tej sprawy, w obszarze oznaczonym kolorem niebieskim i punktami I-J-K-L-M-N-O-P-R-I o pow. 3918 m², który to projekt wraz z opinią z k. 191 stanowi integralną część niniejszego orzeczenia, którego treścią jest znoszenie istnienia na nieruchomości obciążanej urządzeniami przesyłowymi linii 110 kV w obrębie przęsła 37-38 i prawo do korzystania z tej nieruchomości w zakresie niezbędnym do konserwacji, remontów, modernizacji urządzenia przesyłowego lub ich instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem (pkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 49.204 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowioną służebność, oddalając wniosek w pozostałym zakresie i rozstrzygając o kosztach procesu. Wskutek skutecznie wywiezionych przez obie strony postępowania środków zaskarżenia, Sąd Okręgowy w Białymstoku Wydział II Cywilny Odwoławczy, sygn. II Ca 84/15, postanowieniem z dnia 11.02.2015r. oddalił obie apelacje i orzekł o kosztach. Z tą też datą rozstrzygnięcie w sprawie ustanowienia służebności przesyłu uprawomocniło się.

W toku postępowania nie udało się ustalić, a na co powoływał się pozwany, czy ojciec powoda E. S. otrzymał odszkodowanie w związku z budową linii 110 kV na działce nr geod. (...)w S.. Urząd Miejski w S. wskazał, że nie posiada dokumentów umożliwiających identyfikację żądanych przez Sąd danych, zaś zawnioskowany przez pozwanego do przesłuchania w charakterze świadka na te okoliczności w/w odmówił składania zeznań. Jakkolwiek powód podniósł, że poprzedni właściciel (ojciec) otrzymał jakieś odszkodowanie, miało to nastąpić bezpośrednio po budowie linii, w ramach rekompensaty za zniszczenie upraw, nie zaś w związku z bezumownym korzystaniem z nieruchomości.

W ocenie Sądu I instancji, charakter sprawy determinował konieczność zasięgnięcia wiadomości specjalnych i dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z zakresu geodezji – na okoliczność dokonania oględzin działki w zakresie znajdujących się na niej urządzeń energetycznych i ewentualnie istniejącego pasa ochronnego, związanego z korzystaniem z tych urządzeń, ustalenia jaki obszar gruntu zajmują, w jakim zakresie uniemożliwia to korzystanie z nieruchomości biorąc pod uwagę jej charakter i wykorzystanie, a w konsekwencji stopień ograniczenia własności oraz szacowania nieruchomości – w celu określenia wysokości zwaloryzowanego wynagrodzenia należnego za korzystanie z działki powoda przez pozwanego, przy czym po przeprowadzonym w całości postępowaniu, zapoznaniu się ze zgromadzonym materiałem dowodowym, zważeniu treści płynących ze sporządzonych opinii oraz twierdzeń stron i okoliczności faktycznych, wiążącą dla Sądu orzekającego powierzchnią nieruchomości powoda, z której w ramach władanych urządzeń elektroenergetycznych korzystał pozwany, stanowiła ustalona w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Białymstoku w sprawie II Ns 544/12 wartość 3.918 m², ze wskazania opiniującego na potrzeby tej sprawy bieglego K. M. (k. 192 tychże akt); obszar oznaczony kolorem niebieskim i punktami „I-J-K-L-M-N-O-P-R-I”. Sąd uznał, w ślad za powyższym, że ten teren odpowiada faktycznym potrzebom przedsiębiorcy przemysłowego i jest niezbędny do eksploatacji urządzeń na nim posadowionych; takie ustalenia zostały następnie potwierdzone treścią

orzeczenia Sądu Odwoławczego, sygn. II Ca 84/15. Sąd Okręgowy wskazał, że jakkolwiek w sprawie dopuszczono i przeprowadzono szereg opinii wraz z opiniami uzupełniającymi, końcowo przyjęto – w ślad za poczynionymi w sprawie ustaleniami – że powierzchnia nieruchomości należącej do powoda przez pozwanego była już przedmiotem rozważań sądowych, którymi to ustaleniami, poprzez dopuszczenie dowodu z akt sprawy II Ns 544/12 wraz z aktami II Ca 84/15, Sąd orzekający w sprawie był związany.

Sąd Okręgowy wskazał następnie, że biegły M. M., w przedłożonych opiniach podtrzymał ustalenia poczynione na potrzeby postępowania w przedmiocie ustanowienia służebności przesyłu, podnosząc że nie została ona ostatecznie zakwestionowana i stanowiła podstawę rozstrzygnięcia tej sprawy. Wskazał także, ponownie, na powierzchnię 3.918 m² jako pas wycinki drzew zawarty pomiędzy przewodami i poszerzony w obu kierunkach, określony kolorem niebieskim na mapie (k.158-159, 190-191, 200-201, 217, 338,). Biegły W. H., w opinii głównej oraz kolejnych uzupełniających (k.111-122, 139-140, 186, 294-295v.) określił wynagrodzenie dla nieruchomości; z uwagi natomiast na brak informacji o powierzchni zajętej przez pozwaną z podziałem na poszczególne funkcje planistyczne, wskazał kwotę za 1m², ustosunkowywał się również szczegółowo i wyczerpująco do zarzutów stawianych przez strony. Sąd Okręgowy dopuścił więc dowód z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości W. H. na okoliczność określenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w okresie od 18.02.2015r. do 10.02.2015r., ze wskazaniem w jakiej wysokości odszkodowanie powód uzyskałby w poszczególnych latach korzystania z jego nieruchomości, podaniem wartości nieruchomości za każdy rok korzystania począwszy od 2005r. oraz wskazanie, jakie odszkodowanie uzyskałby w okresie od 30.06.2005r. do 10.02.2015r., przy przyjęciu powierzchni zajętej przez pozwaną zgodną ze wskazaniem przez biegłego K. M. w sprawie II Ns 544/12 na k. 192 tychże akt; obszar oznaczony kolorem niebieskim i punktami „I-J-K-L-M-N-O-P-R-I”, o pow. 3.918 m². (k.398, k.234). Biegły ustalił i przyjął, że wartości wynagrodzenia według cen nominalnych wynoszą: w okresie 30.06.2005r. – 10.02.2015r. 111.369 zł, zaś w okresie 18.02.2005r. – 10.02.2015r. 115.098 zł. Uzupełniająco, w odpowiedzi na zarzuty powoda (k.421), biegły podkreślił że nie zmieniło się położenie linii względem granic działek, tym samym ograniczenia w zabudowie (w przypadku terenu możliwego do zabudowy) jest tożsame jak w przypadku opinii pierwotnej, zaszła jedynie konieczność uwzględnienia innej powierzchni zajętej przez pozwaną.

Dalej, Sąd Okręgowy wskazał, że przeprowadzony w sprawie dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu instalacji elektrycznych P. K. ostatecznie okazał się nieprzydatny dla rozstrzygnięcia (k.310-333, 362-367), albowiem okoliczność korzystania przez pozwanego z nieruchomości powoda nie była kwestionowana, zaś bezspornie sam fakt posiadania urządzeń elektroenergetycznych koreluje z obowiązkiem ponoszenia kosztów z tego tytułu.

Dokonując merytorycznej oceny żądania sformułowanego treścią pozwu, tj. wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości Sąd Okręgowy przyjął, że przeprowadzone w sprawie dowody dały podstawę do częściowego uwzględnienia roszczeń powoda. Wywodził, że przedmiotem żądania pozwu było wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez okres 10 lat, wywiedzione z art. 225 w zw. z art. 224 § 2 k.c., zgodnie z którym samoistny posiadacz w złej wierze jest zobowiązany względem właściciela m.in. do wynagrodzenia za korzystanie z jego rzeczy. Wskazał, że nie ulegało wątpliwości, że przedsiębiorstwo przesyłowe, jakim jest pozwane przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzystało z nieruchomości w złej wierze i zobowiązane jest, na wskazanej wyżej podstawie, do świadczenia wynagrodzenia. Powszechnie w orzecznictwie prezentowany jest pogląd, według którego władztwo przedsiębiorstwa eksploatującego urządzenia przesyłowe odpowiada władztwu wynikającemu z prawa służebności, co pozwala uznać je za posiadacza służebności, do którego na podstawie art. 352 § 2 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy, w tym także art. 244 § 2 k.c. oraz art. 225 k.c. (tak wyr. Sądu Najwyższego z dnia 03.04.2009r., II CSK 471/08, Lex nr 607255 i wskazane tam orzecznictwo). Posiadanie służebności gruntowej, obecnie zdefiniowanej w art. 305¹ k.c., jako służebność przesyłu, przybiera taką postać, że nie pozbawia w zupełności faktycznego władztwa właściciela nad nieruchomością obciążoną. Stąd też kryteria ustalania wysokości wynagrodzenia nie mogą się opierać wyłącznie na odpowiednich cenach rynkowych, ale uwzględniać proporcję stopnia ingerencji posiadacza w prawo własności, uwzględniać wartość nieruchomości oraz jej przeznaczenie i w takim kontekście oceniać spodziewane korzyści z uszczuplenia prawa własności (. uchwała Sądu

Najwyższego z dnia 17.06.2005r., III CZP 29/05, OSNC 2006/4/64). Powyższe jest rezultatem tego, że władztwo przedsiębiorstwa eksploatującego urządzenie przesyłowe odpowiada władztwu wynikającemu z prawa służebności, co pozwala uznać je za posiadacza służebności, do którego na podstawie art. 352 § 2 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy, w tym art. 224 § 2 k.c. oraz art. 225 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2009 r., II CSK 471/08, Lex nr 607255 i wskazane tam orzecznictwo). Podstawą obrony przed roszczeniem właściciela w tego typu sprawach jest wykazanie przez pozwanego podstawy prawnej do ingerencji w prawo własności. Wskazane przepisy służą ochronie interesów właściciela wobec równowagi zakłóconej na skutek uszczuplenia prawa własności, braku możliwości wykorzystania przez właściciela pełni uprawnień z jego rzeczy. Istota wynagrodzenia, o którym mowa w art. 224 i 225 k.c. sprowadza się do zrekompensowania właścicielowi gruntu utrudnień lub niemożności korzystania z gruntu zgodnie z jego przeznaczeniem, przy czym ciężar dowodu na okoliczność, jakiego rodzaju utrudnień doznaje właściciel w sposobie wykonywania władztwa nad rzeczą oraz okoliczność, iż pozwany korzystał z nieruchomości bez podstawy prawnej i w złej wierze, obciąża powoda stosownie do art. 6 k.c. Zdaniem Sądu I instancji, pozwany pozostawał w złej wierze do momentu ustanowienia w dniu 11.02.2015r. przez Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem zapadłym w sprawie II Ca 84/15 służebności przesyłu. Zgodził się z przyjętym w doktrynie oraz orzecznictwie poglądem, iż roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy ma charakter obligacyjny i gdy powstanie, uzyskuje byt samodzielny, niezależnie od roszczeń chroniących własność (art. 222 § 1 i 2 k.c.); może zatem być samodzielnie dochodzone niezależnie od roszczenia windykacyjnego albo negatoryjnego i jest samodzielnym przedmiotem obrotu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1967 r., II CKN 57/96, OSNCP 1967, nr 6 -7, poz. 92 i z dnia 14 lutego 1967 r., I CR 443/66, OSNCP 1967, Nr 9, poz. 163 oraz uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02, OSNC 2002, Nr 12, poz. 149). Roszczenie to przedawnia się w terminie 10-letnim przewidzianym w art. 118 k.c., a jego bieg rozpoczyna się od chwili objęcia nieruchomości w posiadanie przez posiadacza i wraz z upływem czasu posiadania "przesuwa się do przodu". Właściciel może zatem dochodzić wynagrodzenia za korzystanie przez posiadacza z rzeczy przez cały 10-letni, nieprzedawniony okres posiadania liczony wstecz, od daty wytoczenia powództwa.

Następnie, Sąd Okręgowy wskazał, że w warunkach określonych normą art. 224 § 1 i art. 225 k.c. właścicielowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z jego rzeczy. Pod rządem tych przepisów posiadacz jest zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z cudzej rzeczy bez względu na to, czy właściciel rzeczy, nie korzystając z niej, poniósł jakąkolwiek stratę i niezależnie od tego, czy posiadacz faktycznie korzystał z rzeczy odnosząc korzyść wymierną. W kwestii wysokości należnego wynagrodzenia należy aprobować generalne założenie, że właściwą będzie kwota „którą posiadacz musiałby zapłacić właścicielowi, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie”. Należy podnieść, że wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy obejmuje to wszystko, co uzyskałby właściciel, gdyby ją wynajął, wydzierżawił lub oddał do odpłatnego korzystania na podstawie innego stosunku prawnego. Zasadniczo chodzi tutaj o stosowanie średniej stawki rynkowej. Nie można wszakże wykluczyć stosowania w uzasadnionych (dowodzonych) sytuacjach odrębnych, indywidualnych stawek wynagrodzenia (tak E. Gniewek w Kodeksy Cywilny Księga Druga. Własność i inne prawa rzeczowe. Komentarz. Zakamycze 2001; G. Matusik „Własność urządzeń przesyłowych a prawa do gruntu”; Lexis Nexis Warszawa 2011).

Wskazał, że powyższe stanowisko determinowało treść postanowienia Sądu o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości na okoliczność ustalenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z części działki powoda za okres ostatnich 10 lat z uwzględnieniem faktycznego obszaru objętego bezumownym korzystaniem, przeznaczenia nieruchomości oraz wyłączeń i ograniczeń w jego użytkowaniu. Wobec zarzutów strony powodowej skierowanych na nieprawidłowości w określeniu powierzchni działki objętej bezumownym korzystaniem (ale też służebnością przesyłu w sprawie II Ns 544/12 Sądu Rejonowego w Białymstoku), posiłkując się naczelną zasadą postępowania cywilnego, uregulowaną treścią art. 235 k.p.c., który - obok art. 323 k.p.c. – jest wyrazem zasady bezpośredniości w procesie, zgodnie z którą postępowanie dowodowe, z wyjątkami w nim wskazanymi, odbywa się przed sądem orzekającym, Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłych oraz akt postępowania w przedmiocie ustanowienia służebności przesyłu, argumentując, że tylko bezpośrednie zetknięcie się sądu orzekającego ze stronami, świadkami, biegłymi i dowodami rzeczowymi zapewnia sądowi

możliwość poczynienia odpowiednich spostrzeżeń, istotnych dla oceny wiarygodności i mocy dowodów (wyr. SN z 12.05.2006 r. V CSK 59/2006 LexPolonica nr 1631147).

Sąd I instancji uznał treści i wnioski zawarte we wskazywanych wyżej opiniach za opracowane w sposób prawidłowy i rzetelny, w pełni zasługujący na obdarzenie ich walorem wiarygodności, przez szczególnie wykwalifikowane osoby, legitymujące się szerokim spektrum wiedzy w opiniowanej tematyce. Wywodził, że poddają się one przy tym pozytywnej weryfikacji w oparciu o kryteria takie jak: zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziom wiedzy sporządzającego, podstawy teoretyczne opinii, a także sposób motywowania oraz stopień stanowczości wyrażonych w opinii wniosków (postanowienie SN z dn.07.11.2000 roku, OSNC2001/4/64, I CKN 1170/98). Dlatego też, Sąd Okręgowy uczynił je podstawą istotnych dla sprawy ustaleń faktycznych w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych. Stwierdził, że jakkolwiek końcowo strona pozwana złożyła wniosek o powołanie nowego biegłego, Sąd oddalił żądanie uznając dowód taki za zbędny w świetle materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Sam bowiem fakt niezadowolenia jednego z uczestników postępowania z poczynionych przez biegłego ustaleń rzutujących w dalszej kolejności istotnie na ocenę zasadności powództwa nie determinuje automatycznie konieczności powołania nowego dowodu w analogicznym przedmiocie i nie zasługuje na uwzględnienie.

W części dotyczącej przywoływanego przez powoda okresu, za który należy mu się wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, tj. od 18.02.2005r. do 10.02.2015r. Sąd Okręgowy przyjął, że takie określenie ram czasowych zasługuje na aprobatę. W dniu 17.02.2005r. pozwana Spółka odebrała wezwanie powoda do próby ugodowej; nie ma więc znaczenia fakt wyznaczenia posiedzenia w tym przedmiocie dopiero na dzień 27.03.2005r. – determinuje data powzięcia przez pozwaną wiedzy o skierowaniu do organu orzekającego stosownego wniosku. W części natomiast dotyczącej daty końcowej żądania podnosił, iż postępowanie w przedmiocie ustanowienia służebności przesyłu pod sygn. II Ns 544/12, jakkolwiek przed I instancją zapadło w dniu 07.11.2014r., uprawomocniło się dopiero w dniu 11.02.2015r.; obie strony zaskarżyły zapadłe rozstrzygnięcie. Tym samym całkowicie słusznie powód uzurpował sobie prawo domagania się zasądzenia na jego rzecz wynagrodzenia za okres 10 lat wstecz od dnia poprzedzającego datę ustanowienia służebności, z uwzględnieniem wyżej przywoływanego zawiązania do próby ugodowej, które jest środkiem skutecznie przerywającym bieg terminów przedawnienia na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.c.

W świetle powyższych rozważań, Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenie do kwoty 115.097,61 zł, znajdujące oparcie w opinii uzupełniającej sporządzonej już po dacie przekazania sprawy według właściwości Sądowi Okręgowemu w Białymstoku, będącej konsekwencją rozszerzenia powództwa do kwoty 200.000 zł, biegłego z zakresu wyceny nieruchomości. Ustalając wysokość odszkodowania za bezumowne korzystanie, jak zostało to podkreślone wyżej w treści uzasadnienia, Sąd Okręgowy bazował na ustaleniach poczynionych przez tego biegłego, z uwzględnieniem treści również płynących z opinii biegłego geodety.

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przyjmując, że roszczenie powoda wobec pozwanego stało się wymagalne w dniu następującym po dacie doręczenia stronie odpisu wniosku o zawiązanie do próby ugodowej, tj. od dnia 27.02.2015r.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., zgodnie z zasadą stosunkowego ich rozdzielenia. Roszczenie powoda uwzględnione zostało w 58%, pozwanego w 42% i w takim też stopniu obie strony zobowiązane są do ich pokrycia.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku wniosły obie strony. Pozwany (...) Spółka Akcyjna w L. zaskarżyła ww. wyrok w całości zarzucając mu:

1) naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art.193 k.p.c. przez uznanie, że powód dokonał skutecznie zmiany powództwa poprzez zmianę kwoty dochodzonego roszczenia ustnie na rozprawie w dniu 07.03.2018 r bez zachowania wymogów art.193 § 2 k.p.c., co skutkowało zasądzeniem kwoty ponad żądanie;

2) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny dowodu w postaci sporządzonej w sprawie przez biegłego W. H. opinii pisemnej - oraz złożonych przez biegłego wyjaśnień na rozprawie w związku ze sporządzoną opinią jako dowodów wiarygodnych, ważkich i rzetelnych oraz dokonanie tej oceny w sposób sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego oraz w sposób nasuwający zastrzeżenia z punktu widzenia zasad logicznego rozumowania mimo wskazania przez pozwaną licznych błędów, w tym błędów metodologicznych, w ww. opinii i wyjaśnieniach; przy czym naruszenie tego przepisu miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez zasądzenie przez sąd wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu w nieuzasadnionej, nieprawidłowo ustalonej, zawyżonej wysokości;

3) naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, tj. nie zasięgnięcie opinii biegłego z zakresu elektroenergetyki co do ustalenia sposobu i zakresu faktycznego korzystania z nieruchomości powoda przez pozwanego w okresie objętym pozwem, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem, że pozwany korzystał w zakresie ustalonym na przyszłość w postępowaniu, którego przedmiotem było ustanowienie służebności przesyłu. Powyższe stanowisko Sądu I instancji spowodowało ustaleniem ostatecznej wysokości wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości w wysokości nieodpowiadającej faktycznemu zakresowi korzystania z nieruchomości w okresie objętym pozwem, a dokonanie powyższych ustaleń wymagaj wiadomości specjalnych, przy czym naruszenie tego przepisu miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez zasądzenie przez sąd wynagrodzenia w nieuzasadnionej, nieprawidłowo ustalonej, zawyżonej wysokości;

4) naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie tj. niezasięgnięcie opinii innego biegłego z zakresu szacowania nieruchomości w przypadku przedstawianych przez pozwaną zarzutów do opinii powołanego w niniejszej sprawie biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości W. H. przy czym naruszenie tego przepisu miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez oparcie się na nieprawidłowo sporządzonej opinii biegłego i zasądzenie przez Sąd wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości w nieuzasadnionej, nieprawidłowo ustalonej, zawyżonej wysokości;

5) naruszenie art. 157 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami poprzez jego niezastosowanie, tj. nie zawnioskowanie o ocenę operatu szacunkowego sporządzonego przez biegłego W. H. w sprawie, podczas gdy z treści tego przepisu wynika, że w przypadku, gdy operat szacunkowy został sporządzony przez osoby powołane lub ustanowione przez sąd, o ocenę operatu może wnioskować tylko sąd zaś pozwana złożyła liczne zarzuty do opinii (operatu szacunkowego) biegłego wskazując na nieprawidłowości w sporządzonej opinii (operacie szacunkowym), przy czym naruszenie tego przepisu miało istotny wpływ na wynik sprawy poprzez oparcie się na nieprawidłowo sporządzonej opinii biegłego i zasądzenie przez sąd wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu w nieuzasadnionej, nieprawidłowo ustalonej, zawyżonej wysokości.

Wskazując na powyższe, wnosił o:

1. zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości,
2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania z uwzględnieniem postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
3. ewentualnie uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do Sądu I instancji w celu ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach instancji odwoławczej, w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

4. dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu szacowania nieruchomości celem ustalenia wysokości wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości z uwzględnieniem opinii biegłego z zakresu elektroenergetyki P. K. z dnia 01.11.2016 r. wydanej w niniejszej sprawie.

Powód M. S. zaskarżył ww. wyrok w części oddalającej powództwo powyżej kwoty 115 097,61 zł, t.j. pkt II wyroku, w pkt. III wyroku, obciążającej powoda kosztami postępowania dowodowego obejmującego koszt sporządzenia opinii biegłego z zakresu sieci elektroenergetycznych, oraz w pkt V wyroku, zasądającego od powoda koszty zastępstwa procesowego pozwanej. Powyższemu wyrokowi zarzucał:

- 1) naruszenie przepisów art. 140, art. 225 w zw. z art. 224 § 2 k.c. oraz art. 232. zd. drugie k.p.c. poprzez nieuwzględnienie rzeczywistej wielkości powierzchni nieruchomości (...) w S., o ograniczonej możliwości zabudowy spowodowanej przebiegiem linii WN 110 kV, oraz nieuwzględnienie faktycznego stanu technicznego linii WN 110 kV, uniemożliwiającego na części nieruchomości jakiegokolwiek jej zagospodarowanie;
- 2) naruszenie przepisów art. 110. k.p.c. w zw. z art 89.4b Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez opłacenie nierzetelnej opinii biegłego;
- 3) naruszenie przepisów art. 5. k.c., art. 100 k.p.c. poprzez obciążenie powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanej w sytuacji, gdy powód był reprezentowany samodzielnie, a zaskarżany wyrok Sądu I instancji nie wskazuje, aby powództwo było niezasadne.

Wskazując na powyższe wnosił o:

1. uwzględnienie faktycznej powierzchni nieruchomości (...) w S. o ograniczonej zabudowie wynikającej z przebiegu linii WN 110 kV, a wynikających z ustaleń poczynionych w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu określających strefę o ograniczeniu w zabudowie na 20m od osi linii 110kV, w przypadku nieuznania tych wartości, o ustalenie powierzchni o ograniczeniu w zabudowie w oparciu o § 55 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 6.02.2003r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. Nr 47, poz. 401), § 77 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003, nr 169, poz. 1650 ze zm), oraz zapisami decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu nieruchomości (...) w S.,
2. uwzględnienie faktycznego stanu technicznego linii WN 110 kV, która ze względu błędów konstrukcyjnych i budowlanych jest zagrożeniem dla życia, jednocześnie w znacznym stopniu ogranicza możliwość użytkowania terenu działki nr (...) w S. w zakresie objętym powództwem,
3. zastosowaniu przepisów art. 110. k.p.c. w zw. z art 89.4b Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w stosunku do biegłego P. K., obciążając go kwotą 874,53 zł,
4. orzeczenie o ponoszeniu kosztów procesowych w zakresie zastępstwa procesowego stron we własnym zakresie.

SĄD APELACYJNY USTALIŁ I ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja pozwanej była uzasadniona w części natomiast apelacja powoda była bezzasadna w całości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy poczynił w niniejszej sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny podziela i uznaje za własne, natomiast z analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego wyprowadził nie w pełni właściwe wnioski.

Wobec zgłoszenia przez pozwaną zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 193 k.p.c. poprzez uznanie, że powód dokonał skutecznie zmiany powództwa poprzez zmianę kwoty dochodzonego roszczenia ustnie na rozprawie w dniu 7 marca 2018r. bez zachowania wymogów art. 193 § 2¹ k.p.c., w myśl którego to artykułu zmiana powództwa może być dokonana w niniejszej sprawie jedynie w piśmie procesowym – należało w pierwszej kolejności odnieść się do ww. zarzutu.

Jak wynika z akt sprawy, powód nie korzystający w sprawie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika domagał się w pozwie zasądzenia od pozwanego zwaloryzowanego wraz z ustawowymi odsetkami na datę jego wypłaty, wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości nr geodezyjny (...)w S. gm. S. oraz przeprowadzenie w sprawie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego w celu określenia wysokości ww. dochodzonego wynagrodzenia. Wskazywał bowiem, że ustalenie odpowiedniego wynagrodzenia w niniejszej sprawie wymaga wiadomości specjalnych albowiem wynagrodzenie przez okres bezumownego korzystania z nieruchomości winno być ustalane każdorazowo stosownie do okoliczności konkretnego przypadku – z uwzględnieniem charakteru i trwałości obciążenia oraz jego uciążliwości, a następnie powinno podlegać weryfikacji przez stopień ingerencji w uprawnienia właścicielskie (ograniczenie korzystania z nieruchomości) oceniany z kolei przez pryzmat przeznaczenia nieruchomości i okoliczności faktycznych wskazujących na rzeczywiste wykorzystywanie lub możliwość wykorzystywania nieruchomości przez właściciela (k. 2-3v. akt). Następnie wobec wezwania powoda przez Sąd I instancji do usunięcia braku formalnego pozwu poprzez wskazanie kwoty, której zasądzenia w sprawie domaga się, M. S. podał, że kwota z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości wskazanej w pozwie jest nie niższa niż 70 000 zł, bądź też wskazana przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego powołanego w sprawie (k. 8 i 10 akt). Dalej po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłych na rozprawie w dniu 7 marca 2018r.(rozpoczętej o godz. 11.00) odnotowano, iż powód w obecności pełnomocnika pozwanego, sprecyzował powództwo, w ten sposób, że wnosił o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 200 000 zł za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości od 18 lutego 2005r. do 10 lutego 2015r. (przy przyjęciu powierzchni 9 693 m², którą składa się pas technologiczny o pow. 3 918 m², jak i strefa ochronna o szerokości 20 metrów od osi słupów - k. 387 akt). Po protokole z rozprawy do akt zostało wszyte pismo procesowe powoda zatytułowane „Zmiana powództwa” złożone w Biurze Podawczym Sądu Okręgowego w dniu 7 marca 2018r. o godzinie 10.40, a zatem przed rozpoczęciem ww. rozprawy, w którym powód wskazywał, iż na podstawie 193 k.p.c.zmienia powództwo w ten sposób, że w miejsce dochodzonej w sprawie kwoty z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości wskazanej w pozwie i we wskazanym w pozwie okresie domaga się zasądzenia wynagrodzenia ustalonego w toku postępowania, nie wskazując konkretnie dochodzonej kwoty, przy czym odpis tegoż pisma został doręczony pełnomocnikowi pozwanego w dniu 23 maja 2018 r. (k. 429 akt). Co istotne rozprawa w niniejszej sprawie zamknięta w dniu 7 marca 2018r. w dniu 19 marca 2018r. została otwarta na nowo i odroczone, w sprawie został dopuszczony dowód z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu biegłego geodety i ostatecznie orzeczenie w sprawie zostało ogłoszone dopiero w dniu 21 września 2018r. Na rozprawie dniu 12 września 2018r. powód popierał powództwo, wnosząc jak na poprzednim terminie rozprawy, natomiast pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie powództwa, a zatem wdał się merytorycznie w spór także w zakresie rozszerzonego żądania (k. 456 akt).

Z lektury akt sprawy wynika, iż Sąd pierwszej instancji uznał, że powód skutecznie rozszerzył powództwo. Strona pozwana prezentuje natomiast stanowisko, iż wobec faktu, że powód rozszerzył powództwo ustnie na rozprawie, rozszerzenie powództwa nie było skuteczne i Sąd pierwszej instancji winien był tak postępować, jak gdyby w ogóle nie było ono dokonane. Z taką konstatacją w okolicznościach niniejszej sprawy w ocenie Sądu Apelacyjnego nie można się jednak zgodzić.

W niniejszej sprawie bowiem rozszerzenie powództwa nastąpiło w powiązaniu ze złożeniem przez powoda uprzednio pisma procesowego z tej samej daty lecz w czasie poprzedzającym rozprawę, zawierającego żądanie rozszerzenia

powództwa, które zostało doręczone stronie przeciwnej. Co prawda nie zawierało ono konkretnej kwoty do jakiej miało nastąpić rozszerzenie powództwa, jednakże podlegało ocenie Sądu Okręgowego, który stwierdzając jego braki mógł wezwać powoda do ich usunięcia zakreślając powodowi w tym celu stosowny termin, czego zaniechał, a co z kolei na skutek zaniechania tej czynności przez Sąd I instancji nie może pociągać dla strony działającej w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika ujemnych skutków prawnych. Pismo rozszerzające powództwo dotyczyło tego samego roszczenia, które zostało zgłoszone w pozwie, a powód wniósł jedynie o zasądzenie wyższej kwoty w stosunku do kwoty pierwotnie dochodzonej. Nie stanowi natomiast zmiany powództwa ani bliższe określenie żądania, jeżeli w ich wyniku nie zmienia się podstawa faktyczna powództwa co nastąpiło na rozprawie w dniu 7 marca 2018r. Żądanie powoda było podyktowane wynikiem postępowania dowodowego i wniosków wynikających z opinii biegłych sądowych. Strona pozwana miała też okazję zapoznać się z tym pismem procesowym powoda z dnia 7 marca 2018r., skoro zostało jej doręczone. Nie może więc teraz kwestionować skuteczności czynności procesowej w postaci rozszerzenia powództwa. Rozszerzenie powództwa polegające na ilościowej zmianie dochodzonej należności, jeśli spełnia kryteria określone w art. 193 § 1 KPC, stanowi wyłącznie przedmiotową zmianę powództwa, pozostającą bez wpływu na ciągłość postępowania, będącego już w toku. Istota takiej zmiany, opierająca się na ciągłości postępowania, wyklucza możliwość przyjęcia, iż może ona prowadzić do zamiany dotychczasowego powództwa nowym. Dlatego też, ze względu na to, że zmiana następuje w toku postępowania ("w toku sprawy"), wywołuje ona, ale jedynie w zakresie nowo zgłoszonych roszczeń, skutki procesowe z chwilą doręczenia pozwanemu pisma procesowego zawierającego zmianę powództwa (art. 193 § 3 in fine k.p.c. w z art. 192 k.p.c.). Ww. przepisy chronią pozwanego przed koniecznością podjęcia obrony, jeżeli pismo nie spełnia wymagań pozwu, a to zakłada doręczenie pisma po dokonaniu kontroli formalnej przez sąd. Z tego względu Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 stycznia 2016 r., III CZP 95/15, Legalis nr 1398238), przyjął, że odpis pisma procesowego zawierającego rozszerzenie powództwa nie podlega doręczeniu na podstawie art. 132 § 1 k.p.c.. W uzasadnieniu tej uchwały podkreślone zostało, że doręczenie pisma bezpośrednio, zgodnie z art. 132 § 1 k.p.c., powodowałoby sytuację, w której pozwany nie wie, czy pismo wywarło skutek zawisłości sporu i czy istnieje potrzeba zajęcia merytorycznego stanowiska w sprawie oraz podjęcia czynności procesowych. Uzupełnienie braków formalnych może też rozciągnąć się w czasie, a w razie zwrotu pozwu pozwany może ponieść koszty czynności związanych z podjęciem obrony bez możliwości ich zwrotu. Ponadto, z punktu widzenia skutków wniesienia pozwu określonych art. 192 k.p.c., kluczowe znaczenie ma dokładne ustalenie daty doręczenia pisma zawierającego zmianę powództwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie sposób zatem uznać, by doszło do naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa procesowego, a co za tym idzie przyjąć, że doszło do orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji ponad żądanie pozwu (art. 321§ 1k.p.c.). Z tych też powodów niezasadnym jest czynienie przez pozwanego zarzutu Sądowi pierwszej instancji, iż ten uwzględnił w części roszczenie w rozszerzonym przez powoda rozmiarze. Sąd Okręgowy orzekł zatem zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy.

Odnosząc się następnie do dalszych do zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania w zakresie dopuszczenia i przeprowadzenia dowodów przez Sąd Okręgowy oraz oceny tych opinii przez Sąd II instancji trzeba wskazać, że dowód z opinii biegłych, podobnie jak każdy inny środek dowodowy musi być wiarygodny, rzeczowy, poprawny merytorycznie, wyczerpujący, logicznie uzasadniony, a przez to przekonujący przede wszystkim dla Sądu, jako bezstronnego arbitra, a nie dla którejkolwiek ze stron. Sąd powinien przy tym zapewnić stronom możliwość wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości, co do treści i wniosków przeprowadzonych dowodów. Z tych względów granicę obowiązku prowadzenia przez Sąd postępowania dowodowego wyznacza - podlegająca kontroli instancyjnej - ocena czy dostatecznie wyjaśniono sporne okoliczności sprawy. Opinia biegłego podlega ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., ale odróżniają ją ponadto szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania wyrażonego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 roku, I CKN 1170/98, OSNC 2001, Nr 4, poz. 64). Dowód z opinii biegłego pozostaje przedmiotem oceny Sądu, w szczególności z punktu widzenia zakresu wypowiedzi biegłego przez pryzmat granic rzeczowych zleconego w postanowieniu dowodowym zadania, a także poprawności konstrukcyjnej opracowania z punktu widzenia wymogów opisanych przez przepisy prawa formalnego.

Wbrew zarzutom apelacji pozwanego, przedstawiona przez Sąd Okręgowy ocena dowodu z opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości W. H. spełnia wspomniane wyżej założenia i kryteria. Przypomnieć należy, że specyfika oceny tego dowodu wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez Sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia i wiedzy powszechnej. Nadaje to pierwszorzędne znaczenie, przy tej ocenie, kryterium poziomu wiedzy biegłego. Kiedy więc Sąd zleca biegłemu wydanie opinii, musi mieć na względzie to, czy dysponuje on wiadomościami specjalnymi niezbędnymi dla stwierdzenia okoliczności mających istotny wpływ dla rozstrzygnięcia sprawy.

Przez pryzmat powyższego, podniesione przez pozwanego zarzuty dotyczące opinii sporządzonej w sprawie nie mogą zostać uwzględnione. Biegły opracowywał kolejne opinie uzupełniające zgodnie ze zleceniami Sądu Okręgowego obszernie i przekonująco uzasadniając i wskazując podstawy oszacowania wysokości wynagrodzenia uwzględniając za każdym razem inną powierzchnię niż przyjęta we wcześniejszych opiniach oraz czynniki mające wpływ na wysokość ustalonego wynagrodzenia takich jak: stan nieruchomości, jej przeznaczenie w okresie korzystania z niej przez pozwanego, lokalizację, czy stopień jej zajętości przez pozwanego przy uwzględnieniu opinii biegłego z zakresu geodezji inż. M. M.. Z uwagi na zlecenie mu przez Sąd I instancji określenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w poszczególnych latach wg. cen nominalnych zastosował współczynnik zmiany cen w czasie przyjmując wobec braku wskaźnika zmiany cen nieruchomości niezabudowanych – wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłaszany przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opinie te były kwestionowane przez pozwanego. Do zgłoszonych przez niego zastrzeżeń biegły za każdym razem odnosił się w opiniach uzupełniających, w których podtrzymał uprzednio wywiedzione wnioski. W ocenie Sądu Apelacyjnego, sformułowane w apelacji zarzuty i twierdzenia podważające miarodajność przedmiotowych opinii nie mogą przynieść oczekiwanego przez skarżącego rezultatu. Skarżący bowiem ponownie koncentruje się na tych samych twierdzeniach. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, w apelacji nie zostały wskazane tego rodzaju okoliczności, które mogłyby stanowić przejaw nielogiczności, czy dowolności w takim stanowisku biegłego. Złożona przez biegłego ostatecznie opinia nie budzi bowiem wątpliwości, co do poprawności wywiedzionych w niej wniosków i nie zawiera zarzucanych jej w apelacji błędów. Odnosząc się do zgłoszonego przez powódkę wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego z zakresu szacowania nieruchomości stwierdzić trzeba, że to wyłącznie do uznania Sądu należy, czy skorzysta z możliwości, jaką daje przepis art. 286 k.p.c. Konieczność taka istnieje natomiast tylko wówczas, gdy występuje rozbieżność, niepełność lub niejasność opinii. Wobec braku tego rodzaju wątpliwości, nie było zdaniem Sądu Apelacyjnego, niezbędnym wzywaniem kolejnych biegłych do złożenia jeszcze jednej opinii w sprawie. Potrzeba powołania biegłego musi wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1999 roku, I PKN 20/99, OSNP 2000/22/807). Z uwagi na powyższe, Sąd Apelacyjny nie znajduje żadnych podstaw do stwierdzenia naruszenia przez Sąd I instancji art. 157 ust. 3 Ustawy o gospodarce nieruchomościami poprzez jego niezastosowanie poprzez zlecenie oceny prawidłowości sporządzenia operatu szacunkowego opracowanego przez biegłego W. H. organizacji zawodowej rzeczoznawców majątkowych. Należy także pamiętać, że zadaniem Sądu a nie biegłego nie jest rozstrzyganie zagadnień prawnych. Biegły ma bowiem jedynie naświetlić Sądowi wyjaśnianiane okoliczności z punktu widzenia posiadanych przez niego wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego i udostępnionego mu materiału sprawy.

Nie zmienia to jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego faktu, że zasądzone przez Sąd I instancji wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości powoda zostało rzeczywiście rażąco zawyżone.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2011 roku (III CZP 43/11, OSNC 2012/2/18), że w wynagrodzeniu właściciela nieruchomości od nieuprawnionego posiadacza związanego z korzystaniem z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści takiej służebności (art. 225 w związku z art. 230 k.c.) nie uwzględnia się szkody związanej z obniżeniem jej wartości. W uzasadnieniu tej uchwały trafnie wskazano, że uszczerbek właściciela związany z pogorszeniem nieruchomości tylko w następstwie zbudowania na niej i eksploatacji urządzeń przesyłowych jest rekompensowany świadczeniem, jakie może on uzyskać za obciążenie jego nieruchomości służebnością przesyłu. Sąd Apelacyjny nie podziela też stanowiska pozwanego prezentowanego w toku niniejszej sprawy, iż powodowi nie należy się wynagrodzenie za

bezumowne korzystanie z działki przez przedsiębiorstwo przesyłowe w zakresie usytuowanego na działce urządzenia przesyłowego za okres poprzedzający datę ustanowienia na rzecz pozwanego służebności przesyłu w drodze orzeczenia sądu analogicznie jak w przypadku zasiedzenia służebności przesyłu. W orzecznictwie wyrażany jest bowiem pogląd, który Sąd w niniejszej sprawie podziela, iż właścicielowi gruntu przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości przez posiadacza w złej wierze służebności związanej z usytuowanymi na tym gruncie urządzeniami przesyłowymi, niezależnie od roszczenia określonego w art. 222 k.c. Wskazuje się, iż w judykaturze w zasadzie jednolicie przyjęto, że art. 225 i 224 § 1 k.c. w związku z art. 352 § 2 i art. 230 k.c. mogą mieć odpowiednie zastosowanie do rozliczeń między właścicielem nieruchomości a posiadaczem służebności podobnej do służebności przesyłu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013r. w sprawie II CSK 504/12 (Legalis nr 684145) i wskazane tam orzecznictwo tj. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2004 r., II CK 255/04, "Izba Cywilna" 2005, nr 11, s. 48, z dnia 11 maja 2005 r., III CK 556/04, z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 679/04, z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 680/04, z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 685/04, z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 139/05, z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 296/06, z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 344/08, z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 346/08, z dnia 20 stycznia 2009 r., II CSK 229/08, "Izba Cywilna" 2009, nr 10, s. 44, z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08, z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 470/08, z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 471/08, z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 560/08, wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 511/08, wyrok z dnia 24 lipca 2009 r. II CSK 121/09, "Izba Cywilna" 2010, nr 4, s. 38, z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 137/09, wyrok z dnia 11 grudnia 2009 r., V CSK 175/09, wyrok z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 444/09, wyrok z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 626/09, wyrok z dnia 6 października 2010 r., II CSK 156/10 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 64).

Chociaż na aprobatę w okolicznościach niniejszej sprawy zasługuje przyjęcie przez Sąd Okręgowy powierzchni nieruchomości powoda zajętej przez pozwanego jako tożsamy z powierzchnią przyjętą w sprawie II Ns 544/12 o ustanowienie służebności przesyłu to jednak nie można zgodzić się z Sądem I instancji, że był on związany ustaleniami w ww. sprawie. Roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości związane z eksploataowaniem przez przedsiębiorcę przesyłowego usytuowanych na niej urządzeń elektroenergetycznych, dochodzone na podstawie art. 224 i 225 k.c. nie jest bowiem tożsame z jednorazowym wynagrodzeniem za ustanowienie służebności przesyłu zgodnie z art. 305¹ i nast. k.c. Są to dwie odrębne od siebie instytucje. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości dotyczy przeszłości i zakresu faktycznego korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego bez tytułu prawnego z nieruchomości powoda, natomiast jednorazowe wynagrodzenie za ustanowienie służebności wiąże się z uzyskaniem przez tegoż przedsiębiorcę tytułu prawnego, uprawniającego go do eksploatacji owych urządzeń w przyszłości i w zakresie co najmniej niezbędnym do ich prawidłowej eksploatacji. Dlatego też dla rozpoznawanego w niniejszej sprawie roszczenia powoda o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z należącej do niego nieruchomości, bez znaczenia pozostaje wynik postępowania o ustanowienie na rzecz pozwanej spółki służebności przesyłu, podobnie jak i wysokość zasądzzonego tam wynagrodzenia. Nie ulega też wątpliwości, iż zakres w jakim pozwany korzystał z nieruchomości powoda zgodnie z art. 6 k.c. powinien udowodnić powód, tym bardziej, że pozwany zaprzeczał, aby korzystał z nieruchomości powoda w okresie objętym pozwem w obszarze ponad rzut pionowy urządzeń znajdujących się na nieruchomości powoda (k. 18v. akt).

W myśl art. 143 k.c. właściciel może korzystać z gruntu zgodnie z jego społeczno - gospodarczym przeznaczeniem. Pozwana korzysta z tej nieruchomości w złej wierze i zobowiązana jest do świadczenia wynagrodzenia na postawie art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 1 k.p.c. i 352 k.c.

Podkreślenia przy tym także wymaga jednak, że choć przedsiębiorstwo przesyłowe korzysta z nieruchomości w sposób ciągły, to korzystanie to poza obszarem zajęтым przez słupy czy linie przesyłowe ma z reguły bardzo ograniczony zakres i nie musi kolidować z dotychczasowym sposobem wykorzystania nieruchomości przez ich właścicieli. Co więcej, nie sposób również pominąć okoliczności, iż posiadanie służebności jest odrębną postacią posiadania niż posiadanie rzeczy. Nie obejmuje ono bowiem władania rzeczą, ale jedynie faktyczne korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tejże służebności (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2007 roku, I CSK 64/07, LEX nr 286763).

W judykaturze konsekwentnie podkreśla się, że wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe powinno być ustalane każdorazowo indywidualnie i dostosowane do okoliczności istotnych w danej sprawie. Uznawany jest przy tym pogląd, że przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia wskazówką powinien być także sposób wykorzystania pozostałych nieruchomości właściciela, ustalenie czy z uwagi na usytuowanie na tych terenach urządzeń przesyłowych. Oczywistym jest, że właściciele nie mogą korzystać z nieruchomości w zakresie zajęтым przez słupy przesyłowe, ale już obszary pod liniami napowietrznymi oraz w zakresie stref ochronnych mogą być wykorzystywane rolniczo. Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela również prezentowany w judykaturze pogląd, zgodnie z którym posiadanie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przybiera taką postać, że nie pozbawia w zupełności faktycznego władztwa nad nieruchomością, a wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości w zakresie owej służebności powinno uwzględniać stopień ingerencji w treść prawa własności, przy czym korzystanie z pasów nieruchomości znajdujących się pod liniami przesyłowymi będzie możliwe tylko wtedy, gdy okaże się to niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania tych linii. Wskazuje się, że określenie granic tych pasów w żadnym razie nie uprawnia przedsiębiorcy przesyłowego do stałego z nich korzystania (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2016 r. V CSK 549/15, LEX nr 2080889; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2013 r. I CSK 253/13, LEX 1523349; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. II CSK 449/09).

Mając powyższe na uwadze, zdaniem Sądu Apelacyjnego brak było podstaw, aby część działki nr (...) zajętej przez służebność dla potrzeb wyliczenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie traktować jako budowlaną. Podkreślić bowiem należy, że tylko co do części obszaru związanego z oddziaływaniem służebności uchwalono plan zagospodarowania przestrzennego przeznaczając ją na tereny, które mogą być wykorzystywane rolniczo. W pozostałym zakresie obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które jednak jest jedynie sposobem określenia polityki przestrzennej gminy (art. 9 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) i nie ma charakteru aktu prawa powszechnie obowiązującego (vide: wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 3 kwietnia 2008r. II OSK (...) LEX nr 470928). Jak wynika z oświadczenia powoda z dnia 21 marca 2019 r. (k. 500 akt), mimo znacznego upływu czasu, nieruchomość powoda nie została zabudowana, a zatem dla potrzeb wyliczenia wynagrodzenia należało przyjąć tę część działki jako tereny rolne co pociągałoby za sobą określenie łącznej sumy wynagrodzenia za rok 2017 nie na kwotę 12 817,27 zł, lecz na 1 589, 30 zł, po czym przyjmując wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych GUS wyliczyć wysokość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powoda w poszczególnych latach wg. cen minimalnych, których łączna suma za okres od 18 lutego 2005 r do 10 lutego 2015r. w konsekwencji wyniesie łącznie 16 856,45 zł, a nie jak przyjął Sąd I instancji - 115 097,61 zł. (405v-406 akt).

Na uwzględnienie nie zasługiwało również podnoszone przez powoda żądanie waloryzacji świadczenia z uwagi na nie wykazanie przesłanki w postaci „istotnej” zmiany siły nabywczej pieniądza, co warunkowało uwzględnienie roszczenia w tym zakresie.

Sąd Apelacyjny znalazł natomiast podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego o kosztach postępowania w sprawie i odstąpił od obciążania powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi. Uznał, że znajduje ono oparcie w przepisie art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że przepis ten powinien być zastosowany wówczas, gdy w okolicznościach danej sprawy obciążenie strony przegranej kosztami byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności, gdyż stwarzałyby sytuację, w której wygrana powoda z uwagi na rozmiar tych kosztów byłaby w istocie iluzoryczna.. Przepis art. 102 k.p.c. daje sądom swobodę przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu, nie może on być stosowany wówczas, gdy wynik sprawy dla strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, jak w niniejszej sprawie jest trudny do przewidzenia, gdyż w dużej mierze zależy od oceny Sądu wymagającej przy tym wsparcia się biegłych posiadających wiadomości specjalne.

Mając powyższe na uwadze, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. rzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w myśl art. 100 k.p.c. w zw. z 98 § 1 i § 3 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 . § 1 k.p.c. oraz § 10 ust.1 pkt. 2) w zw. z § 2 pkt.7) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. poz. 1804) przyjmując, że powód wygrał sprawę w II instancji w 10%, a zatem powinien ponieść koszty procesu w 90%.

(...)